

روشی کارِ موسسهٔ خانهٔ آزادی برای:

"رتبه بندی کشورهای مختلف جهان از نظر"

"میزان آزادی موجود در آنها"

مترجم: امید رهایی

اسفند ۱۳۸۹

Freedom in the World, 2010

Methodology, Check-List Questions and Guidelines

www.freedomhouse.org

گزارش آزادی در جهان، روش شناسی، ویرایش سال ۲۰۱۰

معرفی

در گزارش آزادی در جهان وضعیت سالانه آزادی در سراسر دنیا- آنگونه که توسط افراد جامعه احساس میشود- ارزیابی و ارائه می گردد. در این گزارش، آزادی به صورت امکان عمل در حوزه های گوناگون، بدون قید و شرط و خارج از کنترل حکومت یا سایر مراکز سلطه تعریف و میزان آن اندازه گیری میشود. اندازه گیری در دو گروه "حقوق سیاسی" و "آزادی های مدنی" صورت می گیرد. حقوق سیاسی مردم را قادر می سازد تا در فرآیند های سیاسی از جمله فرآیندهای ذیل شرکت نمایند:

- رای دادن آزادانه در انتخابات قانونی برای گزینش فرد مورد نظر از بین نامزدهای متمایز
- رقابت برای تصدی پست های دولتی
- عضویت در سازمانها و احزاب سیاسی
- انتخاب نمایندگانی که تاثیر تعیین کننده ای در سیاستهای عمومی داشته و در مقابل رای دهندگان پاسخگو باشند.

آزادی های مدنی نیز موارد ذیل را شامل میگردد:

- آزادی بیان و عقیده
  - آزادی سازمانها و انجمن ها
  - حاکمیت قانون
  - استقلال شخصی بدون مداخله حکومت
- این ارزیابی دولت ها و عملکرد آنها را رتبه بندی نمی کند بلکه میزان حقوق و آزادی های اجتماعی را آنگونه که افراد جامعه به صورت عینی از آنها برخوردارند، مد نظر قرار میدهد. بنابراین، خانه آزادی در عین حال که وجود قوانین متضمن این حقوق را مد نظر دارد، بر روی اجرای واقعی این قوانین تاکید بیشتری می ورزد. به علاوه باید توجه داشت که همانگونه که مقامات حکومتی میتوانند آزادی را محدود نمایند، عوامل غیر دولتی نظیر نظامیان خودسر یا شبه نظامیان شورشی نیز میتوانند در این راستا عمل نمایند.

خانه آزادی فاقد دیدگاه مرزبندی فرهنگی (Cultural Bound) برای آزادی بوده و روش اندازه گیری خود را بر اساس استانداردهای اصلی حقوق سیاسی و آزادی های مدنی بر گرفته از فصول مربوطه در اعلامیه جهانی حقوق بشر بنا نموده است. این استاندارد ها قابل اطلاق بر تمامی کشورها (Countries) و سرزمین

ها (۱) Territories)، مستقل از محل جغرافیایی، ترکیب قومی- مذهبی یا سطح توسعه اقتصادی آنها است. ارزیابی بر این فرض استوار است که یک جامعه دموکراتیک لیبرال بهتر از سایر جوامع میتواند آزادی را برای تمامی مردم خود فراهم کند.

ارزیابی شامل گزارش های تحلیلی و رتبه های عددی ۱۹۴ کشور و ۱۴ سرزمین می باشد. در گزارش هر کشور یا سرزمین اطلاعاتی از زمینه های تاریخی، شرح مختصری از تحولات اصلی سال و خلاصه ای از وضعیت جاری حقوق سیاسی و آزادی های مدنی ارائه شده است. به علاوه به هر کشور رتبه ای عددی از ۱ تا ۷ برای حقوق سیاسی و به همین صورت رتبه ای نیز برای آزادی های مدنی اختصاص می یابد؛ رتبه ۱ بیانگر بالاترین سطح آزادی و رتبه ۷ نشانگر کمترین مقدار آن می باشد. این رتبه ها بر اساس فرآیند روشمندی که در ادامه شرح داده میشود، محاسبه و در نهایت هر کشور در یکی از گروه های آزاد (Free)، تا قسمتی آزاد (Partly Free) یا غیر آزاد (Not Free) طبقه بندی می شود.

رتبه های ارائه شده در گزارش، حاصل فرآیند چند لایه ارزیابی و تحلیل تیمی متشکل از پژوهشگران و متخصصان منطقه ای می باشد. گرچه تاثیرات احتمالی پیش فرض های ذهنی افراد این تیم بر نتایج اعلامی غیر قابل اجتناب است، اما فرآیند رتبه بندی بر قضاوت های بی طرفانه، متعادل و دقیق بنا شده است.

تاریخچه گزارش

خانه آزادی، اولین نشریه های خود را که در آخر هر سال برای بررسی وضعیت آزادی انتشار می یافت، در دهه ۱۹۵۰ و تحت عنوان *تراز نامه آزادی* (Balance of Freedom) ارائه می کرد. این گزارش های کوچک روند های سیاسی و تاثیر آنها بر روی آزادی افراد را ارزیابی میکرد. در ۱۹۷۲ خانه آزادی نشریه جدید و جامع تری را به اسم *مطالعه تطبیقی آزادی* (Comparative Study of Freedom) منتشر نمود. ریموند گاستیل (Raymond Gastile) متخصص دانش آموخته مطالعات منطقه ای از دانشگاه واشنگتن در *سیاتل* روشی را تکمیل و به کمک آن ۱۵۱ کشور و ۴۵ سرزمین را از نظر حقوق سیاسی و آزادی های مدنی رتبه بندی و سپس این کشورها را در ۳ گروه آزاد، تا قسمتی آزاد و غیر آزاد دسته بندی کرد. یافته های وی در نشریه دوماهانه خانه آزادی با نام Freedom at Issue که بعدها *مروری بر آزادی* (freedom review) نام گرفت، منتشر می شد. در سال ۱۹۷۸ برای اولین بار گزارش به صورت یک کتاب و با نام *آزادی در جهان* (Freedom in the World) انتشار یافت. این کتاب مشتمل بر شرح کوتاهی از کشورها یا سرزمین های رتبه دهی شده و نیز مقالاتی از پژوهشگران پیشرو در زمینه های مرتبط بود. انتشار *آزادی در جهان* توسط گاستیل تا سال ۱۹۸۹ ادامه یافت؛ در این سال گروه کاری بزرگتری متشکل از تحلیلگران داخلی ایجاد شد. در اواسط دهه ۱۹۹۰ تعداد کشورهایی که در نشریه مورد

ارزیابی و تحلیل قرار می گرفتند ، افزایش یافت و همین امر ایجاب نمود تا تحلیلگران خارجی منطقه ای از میان افراد دانشگاهی، شاغلان در رسانه های جمعی و فعالان حقوق بشر به کار گرفته شوند. گزارش از نظر اندازه و حیطة کاری به رشد خود ادامه داده است؛ ویرایش ۲۰۱۰ گزارش ، جامع ترین گزارش نسبت به گزارشات قبلی بوده است.

فرآیند تحقیق و بازبینی رتبه ها

گزارش امسال، تحولات ۱۹۴ کشور و ۱۴ سرزمین را در مقطع زمانی اول ژانویه ۲۰۰۹ تا سی و یکم دسامبر ۲۰۰۹ پوشش می دهد. در فرآیند بررسی و رتبه دهی امسال، ۵۰ تحلیلگر و بیش از ۱۸ مشاور ارشد دانشگاهی مشارکت داشتند. تا کنون این بیشترین تعداد نفرات همکار در تهیه گزارش بوده است. این تحلیلگران طیف وسیعی از منابع اطلاعاتی از جمله گزارشهای خبری داخلی و خارجی ، تحلیل های دانشگاهی ، سازمانهای غیر دولتی ، اتاقهای فکر، تماس با افراد حرفه ای و همینطور بازدید از منطقه مورد نظر را برای تهیه گزارش های خود بکار گرفتند .

ابتدا رتبه هر کشور یا سرزمین توسط مسئول گزارش آن منطقه پیشنهاد داده شد و سپس این رتبه ها طی سلسله جلساتی به صورت منفرد و مقایسه ای - در ۶ منطقه آسیا-پاسیفیک ، اروپای مرکزی و شرقی و شوروی سابق ، آمریکای لاتین و کارائیب ، خاورمیانه و آفریقای شمالی ، آفریقای پایین صحرا و اروپای غربی - مورد بازبینی قرار گرفت. در این جلسات تحلیلگران و مشاوران دانشگاهی متخصص هر منطقه به همراه کارکنان خانه آزادی شرکت داشتند. رتبه ها با نتایج سال قبل مقایسه و هرگونه تغییر قابل توجه و یا تغییر در گروه بندی کشور مزبور به صورت بسیار دقیقی چک گردید. برای آنکه گزارش های مناطق مختلف یکنواخت بوده و با یکدیگر قابل تطبیق باشند، متن گزارش ها مورد مقایسه قرار گرفت تا اشکالی از این نظر وجود نداشته باشد؛ همچنین گزارشات مربوط به کشور های مهم و کلیدی توسط مشاوران دانشگاهی بازبینی نهایی گردید.

تغییر در ویرایش ۲۰۱۰ آزادی در جهان

روش ارزیابی و تهیه گزارشات به صورت دوره ای توسط کمیته ای متشکل از دانشمندان علوم سیاسی متخصص در روش شناسی بازبینی میگردد. در طی سالیان گذشته ، این کمیته به صورت تدریجی تغییراتی را در روش ارزیابی اعمال نموده تا این روش با نظریه های تکامل یافته پیرامون حقوق سیاسی و آزادی های مدنی سازگار باشد. در عین حال تغییرات اعمالی به گونه ای هستند که در تعریف متغیرهای تعیین کننده رتبه ها تغییری حاصل نشود و بدین ترتیب امکان مقایسه رتبه ها با رتبه های سالیان گذشته وجود داشته باشد؛ در این راستا هرگونه تغییری در روش به صورت افزایشی اعمال می گردد.

تغییرات ذیل در ویرایش ۲۰۱۰ گزارش به عمل آمده است:

- **سرزمین‌ها** - تمامیت های ارضی تحت عنوان سرزمین های وابسته و مورد مناقشه دیگر با هیچ کشور خاصی شناسانده نمی‌شوند. این امر به منظور رفع سوء تفاهات احتمالی در خصوص روابط گاه غیر شفاف بین یک سرزمین و کشور اصلی مربوطه صورت گرفته است.
- **کوزوو** - کوزوو از لیست سرزمین‌ها خارج و به لیست کشور های مستقل اضافه شده است. علت این امر آنست که اولاً انجام وظایف حکومتی از جامعه بین المللی به مقامات محلی انتقال یافته است. ثانیاً تعداد زیادی از کشورهایی که خانه آزادی اکثر آنها را تحت عنوان آزاد یا نسبتاً آزاد طبقه بندی کرده است، این کشور را به رسمیت شناخته اند.
- **چچن** - چچن دیگر به عنوان یک سرزمین جداگانه قلمداد نشده و تحولات این قلمرو در گزارش روسیه مورد توجه قرار گرفته است. علت آن انسجام قدرت در دست نیرو های طرفدار کرملین است که به صورت موثری هر جنبش مستقل زنده و فعالی را از بین برده اند.

فرآیند رتبه دهی

(توجه: پرسش های کامل چک لیست و جداول رتبه دهی حقوق سیاسی و آزادی های مدنی و گروه بندی مربوطه طی مدرک جداگانه ای تحت عنوان " راهنمایی ها و پرسشهای چک لیست " ضمیمه شده است.)

۱- **نمرات خام:** فرآیند رتبه دهی بر پایه چک لیستی با ۱۰ پرسش درباره حقوق سیاسی و ۱۵ پرسش برای آزادی های مدنی استوار است. پرسش های حقوق سیاسی به ۳ زیرگروه تقسیم شده اند: فرآیند انتخاباتی (۳ پرسش)، مشارکت و تکثر سیاسی (۴ پرسش) و عملکرد حکومت (۳ پرسش). آزادی های مدنی به چهار زیرگروه تقسیم شده اند: آزادی بیان و عقیده (۴ پرسش)، حقوق مربوط به سازمانها و انجمن ها (۳ پرسش)، حاکمیت قانون (۴ پرسش)، حقوق فردی و استقلال شخصی (۴ پرسش). به هریک از این پرسش ها نمراتی بین صفر تا ۴ داده میشود؛ نمره صفر بیانگر کمترین و نمره ۴ بیانگر بیشترین مقدار آزادی یا حقوق سیاسی می باشد. سپس نمرات اختصاصی با یکدیگر جمع شده و نمره کل هر قسمت بدست می آید. ضمناً قسمت حقوق سیاسی دارای دو پرسش اضافه تکمیلی است. پرسش A (در حکومت های سلطنتی سنتی که هیچ حزب یا انتخاباتی ندارند، آیا سیستم با مردم به صورت واقعی و موثر مشاوره میکند؟ از بحث های عمومی درباره گزینه های مختلف سیاسی حمایت می کند؟ اجازه شکایت از حکومتگران را می دهد؟) و پرسش B (آیا حکومت یا قدرت اشغالگر عمداً ترکیب قومی را تغییر می دهد تا فرهنگ موجود را

نابود کند یا آنکه تعادل سیاسی را به نفع گروه دیگری بر هم زند؟). چنانچه پرسش اضافی تکمیلی A در مورد کشور یا سرزمین در حال ارزیابی کاربرد داشته باشد، به آن نمره ۱ تا ۴ را اختصاص و با مجموع سایر نمرات جمع می کنیم. اما درمورد پرسش اضافی تکمیلی B در صورت کاربرد، نمره ۱ تا ۴ را از مجموع نمرات کم می نماییم. (هرچه وضعیت بدتر باشد نمره بیشتری کم میشود.)

بیشترین نمره ای که میتواند به حقوق سیاسی اختصاص یابد نمره ۴۰ است (جمع ۴ نمره برای هر ۱۰ پرسش). بالاترین نمره ای که به چک لیست آزادی های مدنی میتواند اختصاص یابد نمره ۶۰ است. (جمع ۴ نمره برای هر ۱۵ پرسش)

نمرات ویرایش قبلی گزارش به عنوان مبنایی برای گزارش سال جاری مورد استفاده قرار می گیرد. در حالت کلی نمره ها فقط زمانی تغییر میکند که تحولات واقعی در طول سال متضمن آن تغییر باشد. (مثلا اعمال شدت عمل در برابر رسانه ها، وقوع اولین انتخابات آزاد و عادلانه در کشور و ...) این تغییرات به صورت مشروح در گزارش منعکس می شود.

در پاسخگویی به پرسشهای حقوق سیاسی یا آزادی های مدنی، *خانه آزادی* حقوق مندرج در قانون اساسی (یا هرگونه تضمین قانونی دیگر) را با اجرای واقعی آنها برابر نمی گیرد. در مواردی که هم قانون و هم اجرای واقعی آن جزء فاکتورهای تعیین کننده نمره هستند، تاکید بیشتر روی اجرای واقعی آن است. به علاوه در کشورها و سرزمینهایی که جمعیت کمی دارند، عدم تکرر در سیستم سیاسی یا جامعه مدنی ضرورتا یک نکته منفی محسوب نمی شود، مگر آنکه دولت یا هر مرکز سلطه دیگری بطور عمدی مانع ایجاد تکرر سیاسی شود. (به عنوان مثال یک کشور کوچک ممکن است به دلیل جمعیت کم اش احزاب سیاسی یا رسانه مستقل یا اتحادیه های کارگری مخالف نداشته باشد، در این حالت این موضوع ناشی از محدودیتهای وضع شده نبوده و در نتیجه نکته منفی محسوب نمی شود)

رتبه های حقوق سیاسی و آزادی های مدنی: جمع نمرات داده شده به پرسش های چک لیست حقوق سیاسی و آزادی های مدنی رتبه آنها را تعیین می کند. مطابق جداول ۱ و ۲ و با توجه به آنکه نمره به دست آمده در کدام دامنه نمرات جای می گیرد، به هر کشور رتبه ای بین ۱ تا ۷ اختصاص می یابد؛ عدد ۱ نشان دهنده بالاترین میزان آزادی و عدد ۷ نشان دهنده کمترین مقدار آن است.

گروه بندی آزاد، تا قسمتی آزاد، و غیر آزاد: میانگین رتبه های حقوق سیاسی و آزادی های مدنی، وضعیت کشور را از نظر قرارگیری در یکی از گروه های آزاد، تا قسمتی آزاد و غیر آزاد تعیین می کند. رتبه میانگین از ۱ تا ۲/۵ آزاد، از ۳ تا ۵ تا قسمتی آزاد و از ۵/۵ تا ۷ غیر آزاد تلقی می شود. (جدول ۳)

توجه شود که هر یک از ۳ گروه آزاد، تا قسمتی آزاد و غیر آزاد طیف وسیعی از رتبه ها (یک سوم دامنه رتبه ها) را شامل می گردد. بنابراین ممکن است کشورها و سرزمین های یک گروه دارای رتبه هایی مختلف و در نتیجه وضعیت حقوق بشری کاملا متفاوتی باشند(به ویژه آنهایی که در دو انتهای طیف قرار می گیرند). به همین دلیل برای تشخیص تفاوت های کشورهای یک گروه باید رتبه های حقوق سیاسی و آزادی های مدنی آن کشورها را مد نظر قرار داد. به عنوان مثال کشورهای قرار گرفته در انتهای پایین گروه آزاد (رتبه ۲ در حقوق سیاسی و ۳ در آزادی های مدنی یا ۳ در حقوق سیاسی و ۲ در آزادی های مدنی) با کشورهای قرار گرفته در انتهای بالایی این گروه (رتبه ۱ برای حقوق سیاسی و ۱ برای آزادی های مدنی) متفاوت می باشند. همچنین باید گفت اطلاق عنوان آزاد به یک کشور بدان معنا نیست که آن کشور از آزادی کامل برخوردار بوده یا هیچ مشکل قابل توجهی در این زمینه ندارد، بلکه فقط به این معناست که در مقایسه با کشورهای تا قسمتی آزاد و غیر آزاد (یا کشورهای آزاد با رتبه ضعیف تر) دارای آزادی بیشتری است.

علائم نشان دهنده تغییر رتبه و یا گروه هر کشور: رتبه حقوق سیاسی، رتبه آزادی های مدنی و گروهی که هر کشور در آن قرار میگیرد، در قسمت آمارها در ابتدای گزارش هر کشور ذکر شده است. چنانچه تغییری در این رتبه ها نسبت به سال پیش پدید آمده باشد، برای جلب توجه در کنار آن علامت ستاره (*) قرار داده می شود. شرح مختصری از تغییر صورت گرفته نیز در قسمت آمارها ارائه میشود.

جهت تغییرات: ممکن است در گزارش یک کشور، تحولات صورت گرفته مثبت یا منفی با پیکانی سر بالا یا سرپایین نشان داده شود. این پیکان بر اساس تحولات مشخصی اختصاص می یابد(مثلا پیشرفت در وضعیت آزادی مذهبی)؛ این تحولات باید موجب تغییری در نمره مربوطه در چک لیست شده باشد(در مثال ما نمره پرسش D2 که آزادی های مذهبی را پوشش می دهد، باید افزایش یافته باشد). اما نباید تصور کرد که برای هر افزایش یا کاهش نمره، پیکانی در نظر گرفته می شود. تشخیص آنکه تغییرات به وجود آمده آنقدر مهم است که با پیکان نشان داده شود، به عهده شورایی مرکب از نویسندگان گزارش، مشاوران دانشگاهی منطقه، و کارکنان خانه آزادی می باشد. همچنین پیکان تغییرات فقط زمانی اختصاص می یابد که میزان کاهش یا افزایش نمرات، رتبه کل حاصله را تغییر ندهد. بنابراین یک کشور نمی تواند در یک سال هم پیکان داشته باشد و هم رتبه اش تغییر کرده باشد. این پیکان در مقابل نام کشور یا سرزمین و در بالای قسمت آمار در ابتدای هر گزارش نشان داده شده و در قسمت آمارها نیز درباره آن مختصری توضیح داده می شود.

ویژگی های عمومی هر یک از رتبه های حقوق سیاسی و آزادی های مدنی

حقوق سیاسی

رتبه ۱: کشورها و سرزمین هایی که در حقوق سیاسی رتبه ۱ دریافت می کنند، از طیف وسیعی از حقوق سیاسی از جمله انتخابات آزاد و عادلانه برخوردارند. کاندیداهایی که انتخاب می شوند حکومت واقعی را در دست می گیرند، احزاب سیاسی رقابت می کنند، *مخالفان* (The Opposition) نقش مهمی بازی کرده و از قدرت واقعی برخوردارند. در این گروه از کشورها و سرزمین ها، گروه های اقلیت خود گردانی (Self-Government) قابل قبولی دارند یا آنکه از طریق *توافقات غیر رسمی* (Informal Consensus) می توانند در حکومت مشارکت داشته باشند.

رتبه ۲: کشورها و سرزمین هایی که رتبه ۲ می گیرند نسبت به کشورها و سرزمینهای دارای رتبه ۱ از حقوق سیاسی نسبتاً کمتری برخوردارند. علت این امر وجود عواملی از جمله بعضی فسادهای سیاسی، محدودیت هایی در عملکرد احزاب سیاسی و گروه های مخالف و نیز نفوذ خارجی ها یا نظامی ها در سیاست است.

رتبه های ۳، ۴، ۵: گروه دارای رتبه های ۳، ۴ و ۵ شامل طیفی از کشورها است که در یک سمت آن، کشورهایی قرار دارند که تقریباً از تمام حقوق سیاسی تا حدودی حفاظت میکنند و در سمت دیگر کشورهایی که در آنها از بعضی حقوق سیاسی قویاً حفاظت می گردد، ولی از بعضی دیگر حفاظت ضعیفی صورت میگیرد. شرایط مشابهی که حقوق سیاسی را در کشورهای رتبه ۲ تضعیف میکنند، میتوانند در کشورهای دارای رتبه ۳، ۴ یا ۵ نیز عمل کنند اما بسته به رتبه آن کشور، تضعیف صورت گرفته بیشتر می باشد.

رتبه ۶: کشورها و سرزمینهای دارای رتبه ۶، حقوق سیاسی خیلی محدودی دارند. این کشورها یا سرزمین ها توسط کودتاگران نظامی، دیکتاتوری تک حزبی، مقامات مذهبی، یا حاکمان مطلقه اداره میشوند. این رژیم ها فقط اجازه وجود مختصری از حقوق سیاسی را می دهند؛ به عنوان مثال به اقلیت ها امکان می دهند نمایندگانی محدود یا مختصری خودگردانی داشته باشند. در این گروه، کشورهای معدودی با حکومت های پادشاهی سنتی وجود دارند که بحث های سیاسی را تحمل و شکایت های مردم را قبول میکنند.

رتبه ۷: مردم در کشورها و سرزمینهای رتبه ۷ یا اصولاً فاقد حقوق سیاسی هستند یا از مقدار بسیار کمی برخوردارند. علت آن ماهیت بسیار سرکوبگرانه رژیم حاکم است که گاهی جنگ داخلی نیز با آن ترکیب می شود. این کشورها و سرزمین ها ممکن است حکومت مرکزی مقتدر و در حال کاری نداشته و از خشونت شدید و جنگ سالارانی که قدرت را قبضه کرده اند، رنج ببرند.

آزادی های مدنی

رتبه ۱: کشورها و سرزمین هایی که رتبه ۱ می گیرند، از طیف وسیعی از آزادی های مدنی از جمله آزادی بیان، اجتماعات، انجمن ها، تحصیلات و مذهب برخوردارند. این کشورها دارای حاکمیت ریشه دار و عموماً عادلانه قانون (شامل قوه قضاییه مستقل) بوده، فعالیت های آزاد اقتصادی را مجاز شمرده و در جهت ایجاد فرصت های برابر برای افراد جامعه از جمله زنان و گروه های اقلیت می کوشند.

رتبه ۲: کشورها و سرزمین هایی که رتبه ۲ می گیرند نسبت به کشورها و سرزمینهای دارای رتبه ۱ از آزادی های مدنی نسبتاً کمتری برخوردارند، علت این امر عواملی چون برخی محدودیت ها در استقلال رسانه ای، محدودیت در فعالیت اتحادیه های کارگری، تبعیض علیه زنان و گروه های اقلیت می باشد.

رتبه های ۳، ۴، ۵: گروه دارای رتبه های ۳، ۴ و ۵ شامل طیفی از کشورهاست که در یک سمت آن، کشورهایی قرار دارند که تقریباً از تمام آزادی های مدنی تا حدودی حفاظت میکنند و در سمت دیگر کشورهایی که در آنها از بعضی آزادیهای مدنی قویاً حفاظت می گردد، ولی از بعضی دیگر حفاظت ضعیفی صورت میگیرد. شرایط مشابهی که آزادی های مدنی را در کشورهای رتبه ۲ تضعیف میکنند، میتوانند در کشورهای دارای رتبه ۳، ۴ یا ۵ نیز عمل کنند اما بسته به رتبه کشور، تضعیف صورت گرفته بیشتر می باشد.

رتبه ۶: کشورها و سرزمین های دارای رتبه ۶ دارای آزادی های مدنی بسیار محدودی می باشند. این گروه از کشورها و سرزمین ها آزادی بیان و تشکیل انجمن ها را شدیداً محدود می کنند و اغلب اوقات دارای زندانی سیاسی می باشند. در این کشورها ممکن است مختصری از آزادی های مدنی از قبیل برخی آزادی های مذهبی و اجتماعی، اجازه بعضی فعالیت های تجاری خصوصی اما به شدت محدود، و نیز اجازه بحث های خصوصی نسبتاً آزاد به مردم اعطا گردد.

رتبه ۷: مردم در کشورها و سرزمینهای رتبه ۷ یا فاقد آزادی های مدنی هستند یا از مقدار بسیار کمی برخوردارند. در این کشورها و سرزمین ها در عمل، آزادی بیان و آزادی تشکیل انجمن ها وجود ندارد، از حقوق بازداشت شدگان و زندانیان حفاظت نمی شود، و بالاخره اکثر فعالیت های اقتصادی تحت کنترل و سلطه دولت است.

معمولاً رتبه های یک کشور در دو حوزه حقوق سیاسی و آزادی های مدنی از نظر عددی به یکدیگر نزدیک است. به عنوان مثال بدون یک جامعه مدنی توسعه یافته (Well-Developed) اگر نگوئیم غیر ممکن است، لاقلاً بسیار دشوار است که زمینه مساعدی برای پاسداشت حقوق سیاسی مردم وجود داشته باشد.

بنابراین، در گزارش آزادی، نمی توان کشوری را یافت که در حوزه آزادی های مدنی رتبه ۶ یا ۷ و در همان زمان در حقوق سیاسی رتبه ۱ یا ۲ داشته باشد.

عنوان دموکراسی انتخاباتی

در این گزارش علاوه بر رتبه های عددی، به کشورهایی که استاندارد های خاصی را رعایت کنند، عنوان دموکراسی انتخاباتی (Electoral Democracy) داده می شود. برای تعیین آنکه آیا یک کشور دارای دموکراسی انتخاباتی است یا خیر، خانه آزادی چند فاکتور کلیدی را در ارتباط با آخرین انتخابات یا انتخابات هایی که در سطح ملی برگزار شده است، مد نظر قرار می دهد.

برای آنکه یک کشور، دموکراسی انتخاباتی نامیده شود، باید حائز شرایط ذیل باشد:

- (۱) سیستم سیاسی چند حزبی و رقابتی
- (۲) حق رای همگانی برای تمام شهروندان بزرگسال (به استثنای محدودیتهای قانونی که ممکن است علیه برخی از شهروندان به دلیل اقدامات تبهکارانه ایشان وضع شده باشد).
- (۳) برگزاری منظم رقابت های انتخاباتی با رای مخفی و امنیت قابل قبول، بدون عوام فریبی های گسترده، و بگونه ای که نتیجه انتخابات نشان دهنده اراده عموم مردم باشد.
- (۴) دسترسی کامل احزاب سیاسی اصلی به رای دهندگان از طریق رسانه ها و نیز از طریق مبارزه باز سیاسی

برای اطلاق نام دموکراسی انتخاباتی به یک کشور، اولاً جمع نمرات اخذ شده این کشور در زیر گروه A چک لیست پرسش های حقوق سیاسی (۳ پرسش مربوط به فرآیند انتخاباتی) باید ۷ یا بیشتر باشد (از ۱۲ نمره ممکنه) و ثانیاً جمع کل نمرات حقوق سیاسی کشور ۲۰ یا بیشتر باشد (از ۴۰ نمره ممکنه).

در سیستم های پارلمانی/ ریاست جمهوری هر دو انتخابات گزینش رییس جمهور و نمایندگان باید مطابق معیارهای فوق آزاد و عادلانه باشند؛ در سیستم های پارلمانی آخرین انتخاباتی که برای گزینش قانونگذاران در سطح ملی برگزار شده است، باید آزاد و عادلانه بوده باشد. وجود حد معینی از بی نظمی ها (Certain Irregularities) در طی دوره برگزاری انتخابات موجب سلب صلاحیت اتوماتیک یک کشور از اطلاق نام دموکراسی انتخاباتی نمی شود. چنانچه یک نهاد غیر انتخابی - اعم از حکمران داخلی ویا یک قدرت بین المللی - اختیار قابل توجهی برای تصمیم گیری های کلان در سطح ملی داشته باشد، آن کشور را نمی توان دموکراسی انتخاباتی خواند. اگر آخرین انتخابات ملی یک کشور

حائز شرایط فوق نباشد یا آنکه تغییرات در قانون، امکان انتخاب گزینه های مورد نظر مردم را سلب نماید، در این صورت نام آن کشور از لیست کشورهای دارای دموکراسی انتخاباتی حذف میگردد.

خانه آزادی بین عناوین دموکراسی انتخاباتی (*Electoral Democracy*) و دموکراسی لیبرال (*Liberal Democracy*) تمایز قائل است، چرا که در دموکراسی لیبرال وجود تعداد زیادی از آزادیهای مدنی ضروری است. در گزارش، به کلیه کشورهای آزاد هر دوی این عناوین یعنی دموکراسی لیبرال و انتخاباتی داده میشود. در مقابل، بعضی از کشورهای تا قسمتی آزاد، دموکراسی انتخاباتی و نه لیبرال نامیده میشوند.

(۱) سرزمین ها بر مبنای وسعت و اهمیت سیاسی آنها انتخاب میشوند. خانه آزادی سرزمین ها را به دو گروه تقسیم می کند: سرزمین های وابسته (*Related Territories*) و سرزمین های مورد مناقشه (*Disputed Territories*). سرزمین های وابسته عموماً از مستعمرات (*Colonies*)، کشورهای تحت الحمايه (*Protectorates*) و جزایر تابع کشورهای مستقل تشکیل شده اند. این سرزمین ها به نحوی به یک کشور وابسته بوده و در حال حاضر مناقشه ای از نظر قانونی یا سیاسی در روابط بین آنها وجود ندارد. سرزمین های مورد مناقشه سرزمین هایی هستند که دولتهای آنها از نظر بین المللی مستقل شناخته میشوند، ولی ستیزهای جدی سیاسی یا خشونت آمیز در آنها جریان دارد؛ به گونه ای که شرایط آنها اساساً با کشورهای دارای دولت نسبتاً مستقل متفاوت است. این سرزمین ها اغلب خارج از کنترل دولت مرکزی بوده و با شورش های گسترده، طولانی مدت و شدید یا وجود جنبش های استقلال طلبانه ای که از پشتیبانی مردم برخوردار اند، شناخته می شوند. بطور معمول مناقشه ای که این سرزمین ها با آن مواجه هستند اینست که استقلال داشته باشند یا تحت سلطه حکومت فعلی ادامه دهند؟

گزارش آزادی در جهان، راهنما و پرسش های چک لیست، سال ۲۰۱۰

مطابق دستورالعمل، به هر یک از پرسش های چک لیست ذیل نمره صفر تا ۴ اختصاص می یابد (به جز سوال تکمیلی A که به آن نمره ۱ تا ۴ اختصاص و با بقیه نمرات جمع می شود و سوال تکمیلی B که به آن نمره ۱ تا ۴ اختصاص و از جمع بقیه نمرات کسر می گردد). به منظور اطلاع از اینکه، در نمره دهی به پرسشهای چک لیست (موارد شماره دار) چه فاکتور هایی باید در نظر گرفته شوند، زیر- پرسش های بولت دار زیر به عنوان راهنما، ارائه شده اند؛ با توجه به آنکه ممکن است بعضی از این زیر- پرسش ها در خصوص بعضی از کشور ها و سرزمین ها کاربرد نداشته باشند، لذا در نظر گرفتن کلیه آنها در نمره دهی به کشور یا سرزمین مورد نظر ضروری نیست.

چک لیست حقوق سیاسی

(A) فرآیند انتخابات

۱- آیا رئیس دولت یا مقام درجه اول اداره کننده کشور از طریق انتخابات آزاد و عادلانه انتخاب شده است؟

- آیا مطابق نظر سازمان های معتبر- که برای نظارت بر انتخابات سابقه داشته و میتوانند داخلی و یا بین المللی باشند- آخرین انتخابات برگزار شده برای گزینش رئیس دولت، آزاد و عادلانه بوده است؟ (توجه: این پرسش و پرسش بعدی شامل رئیسان دولت است که از طریق چارچوب های مختلف انتخاباتی از جمله انتخاب مستقیم رئیس جمهور، انتخاب غیر مستقیم نخست وزیر توسط پارلمان، و سیستم کالج انتخاباتی گزینش می شوند. در حالت انتخاب غیر مستقیم رئیس دولت، انتخابات برگزار شده برای گزینش نمایندگان که رئیس دولت را انتخاب می کنند و همینطور فرآیند انتخاب خود رئیس دولت باید مد نظر قرار گیرد).

- آیا آخرین انتخابات گزینش رئیس دولت بدون دلیل موجه و با انگیزه های سیاسی به تاخیر نیفتاده است؟

- آیا ثبت نام از رای دهندگان و نامزدهای انتخاباتی به صورت صحیح، به موقع، شفاف و بدون تبعیض انجام پذیرفته است؟

- آیا در دوره مبارزات انتخاباتی، کاندیداها این فرصت را داشته اند که بدون ترس و وحشت سخنرانی نمایند، جلسات عمومی برگزار کنند، و به رسانه های جمعی دسترسی داشته باشند؟

- آیا رای گیری از طریق ورقه رای مخفی ویا دیگر روشهای رای گیری آزاد نظیر آن انجام گرفته است؟
- آیا رای دهندگان این امکان را داشته اند که بدون ترس و فشار به کاندیدا یا حزب مورد نظر خود رای دهند؟
- آیا شمارش آرا به صورت شفافی صورت می پذیرد؟ و آیا به صورت صادقانه و به همراه نتایج رسمی برای عموم گزارش میگردد؟ آیا برای اطمینان از شمارش صحیح آراء، گروه های مستقل و نمایندگان نامزدها و احزاب میتوانند بر آن نظارت داشته باشند؟
- آیا وزن آرای افراد مختلف به صورت مساوی در نظر گرفته می شود؟
- آیا رئیس دولتی که در آخرین انتخابات برگزیده شده بود، با یک کودتای خشن سرنگون شده است؟ (توجه: اگرچه یک کودتای مخملی صلح آمیز ممکن است در نهایت به نتایج مثبتی رهنمون گردد- مخصوصا اگر باعث جایگزینی رئیس دولتی که به صورت آزاد و عادلانه انتخاب نشده است، شود- اما رهبر برآمده از این روش به صورت آزادانه و عادلانه انتخاب نشده و بنابر این نمیتوان برای او چنین عنوانی در نظر گرفت.)
- در مواردی که نحوه اجرای انتخابات گزینش بخشدار، فرماندار، استاندار و یا سایر مقامات خرده - ملی با نحوه اجرای انتخابات ملی تفاوت زیادی دارد، آیا نحوه اجرای انتخابات خرده - ملی بازگو کننده گشایشی در جهت بهبود وضع حقوق سیاسی در کشور است یا بدتر شدن آن؟

۲- آیا نمایندگان مردم در قوه مقننه به صورت آزاد و عادلانه انتخاب شده اند؟

- آیا مطابق نظر سازمان های معتبر- که برای نظارت بر انتخابات سابقه داشته و میتوانند داخلی و یا بین المللی باشند- آخرین انتخابات برگزار شده برای گزینش نمایندگان مردم در قوه مقننه، آزاد و عادلانه بوده است؟
- آیا آخرین انتخابات گزینش نمایندگان مردم در قوه مقننه، بدون دلیل موجه و با انگیزه های سیاسی به تاخیر نیفتاده است؟
- آیا ثبت نام از رای دهندگان و نامزدهای انتخاباتی به صورت صحیح، به موقع، شفاف و بدون تبعیض انجام پذیرفته است؟
- آیا در دوره مبارزات انتخاباتی، کاندیداها این فرصت را داشته اند که بدون ترس و وحشت سخنرانی نمایند، جلسات عمومی برگزار کنند، و به رسانه های جمعی دسترسی داشته باشند؟
- آیا رای گیری از طریق ورقه رای مخفی ویا دیگر روشهای رای گیری آزاد نظیر آن انجام گرفته است؟

- آیا رای دهندگان این امکان را داشته اند که بدون ترس و فشار به کاندیدا یا حزب مورد نظر خود رای دهند؟
- آیا شمارش آرا به صورت شفاف صورت می پذیرد؟ و آیا به صورت صادقانه و به همراه نتایج رسمی برای عموم گزارش میگردد؟ آیا برای اطمینان از شمارش صحیح آراء، گروه های مستقل و نمایندگان نامزدها و احزاب میتوانند بر آن نظارت داشته باشند؟
- آیا وزن آرای افراد مختلف به صورت مساوی در نظر گرفته می شود؟
- آیا نمایندگان مردم در قوه مقننه که در آخرین انتخابات برگزیده شده بوده اند با یک کودتای خشن از کار برکنار شده اند؟ (توجه: اگرچه یک کودتای مخملی صلح آمیز ممکن است در نهایت به نتایج مثبتی رهنمون گردد- مخصوصا اگر باعث جایگزینی نمایندگان قوه مقننه که به صورت آزاد و عادلانه انتخاب نشده اند شود- اما قوه مقننه برآمده از این روش به صورت آزاد و عادلانه انتخاب نشده و بنابر این نمیتوان آن را به این عنوان در نظر گرفت.
- در مواردی که نحوه اجرای انتخابات گزینش شوراها یا پارلمانهای خرده - ملی با نحوه اجرای انتخابات ملی تفاوت زیادی دارد، آیا نحوه اجرای انتخابات خرده - ملی بازگو کننده گشایشی در جهت بهبود وضع حقوق سیاسی در کشور است یا بدتر شدن آن؟

۳- آیا ساختار و قوانین انتخاباتی عادلانه است؟

- آیا برای برگزاری انتخابات، ساختار قانونی شفاف، جزئی، و عادلانه وجود دارد؟ (توجه: چنانچه حکومت قصد تغییر بعضی از مقررات انتخابات را داشته و از طرفی زمان برگزاری انتخابات نزدیک باشد، در این صورت تغییرات مذکور نباید باعث ناتوانی رای دهندگان، کاندیداها و یا احزاب در ایفای نقش خود در انتخابات گردد؛ وگرنه انجام این تغییر مقررات باید به بعد از انتخابات پیش رو موکول گردد.)
- آیا برگزار کنندگان انتخابات یا سایر مسئولان مرتبط با آن، مستقل و رها از دولت و دیگر فشارها و مداخلات ممکنه هستند؟
- آیا ترکیب برگزار کنندگان انتخابات متعادل و منصفانه است؟
- آیا برگزار کنندگان انتخابات یا سایر مسئولان مرتبط با آن، وظایف خود را به صورت کارآمد و موثر انجام می دهند؟
- آیا شهروندان بزرگسال از حق رای همگانی و آزاد برخوردارند؟(توجه: ممکن است حق رای بعضی افراد در مواردی چون عقب افتادگی ذهنی یا ارتکاب جرم های بزرگ به صورت قانونی سلب و یا معلق گردد.)

- آیا اختصاص صندوق های اخذ رای به محلات و حوزه های انتخابی مختلف با روشی عادلانه و غیر جانبدارانه صورت گرفته است؟ (این کار باید به گونه ای صورت پذیرد تا امکان اکثریت گرفتن حزب یا شخص خاصی به سبب تعیین جهت دار حوزه های انتخاباتی (gerrymandering) وجود نداشته باشد).
- آیا در انتخاب سیستم گزینش نمایندگان قوه مقننه (مثلا سیستم انتخاباتی اکثریتی یا نسبی) تعمدی وجود نداشته است تا حزب خاصی منتفع شود یا اینکه نتایج انتخابات تحت تاثیر قرار بگیرد؟

B) مشارکت و تکثر سیاسی

۱- آیا مردم حق شرکت در احزاب سیاسی مختلف یا سایر دسته بندی های سیاسی رقابتی را به دلخواه خود دارند؟ و آیا سیستم برای صعود و نزول این احزاب و گروه های رقیب آزاد است؟

- آیا احزاب سیاسی برای شکل گیری و فعالیت خود با موانع ناموجه قانونی و یا عملی از قبیل شرایط سخت و سنگین برای دریافت مجوز فعالیت حزب، شرط داشتن تعداد عضو بیش از حد مورد نیاز و غیره مواجه هستند؟
- آیا احزاب برای برگزاری جلسات، گردهمایی ها یا سایر فعالیت های مسالمت آمیز با تبعیض یا محدودیتهای شدید روبرو هستند؟ آیا اعضا یا رهبران حزب به خاطر فعالیتهای مسالمت آمیز خود در معرض ارباب، آزار، بازداشت، زندان یا حملات خشونت آمیز قرار می گیرند؟
- آیا اعضا یا رهبران احزاب به خاطر فعالیتهای مسالمت آمیز خود در معرض ارباب، آزار، بازداشت، زندان و یا حملات خشونت آمیز قرار می گیرند؟

۲- آیا مخالفان واقعی حکومت حق رای دارند؟ و آیا در عمل این امکان به مخالفان داده می شود که بتوانند شمار طرفداران خود را افزایش دهند یا از طریق انتخابات، قدرت را به دست آورند؟

- آیا برای جلوگیری از افزایش طرفداران مخالفان یا جلوگیری از موفقیت آنها در رقابت انتخاباتی، محدودیت های قانونی/اداری به صورت گزینشی علیه احزاب مخالف مورد استفاده قرار می گیرد؟
- آیا در پست های قدرت از قبیل قوه مقننه یا حکومت های محلی، عناصری از مخالفان قانونی حضور دارند؟

- آیا اعضاء یا رهبران حزب مخالف به خاطر فعالیتهای مسالمت آمیز خود در معرض ارباب، آزار، بازداشت، زندان و یا حملات خشونت آمیز قرار می گیرند؟

۳- آیا گزینه های سیاسی مردم خارج از سلطه و تحکم نظامیان، قدرت های خارجی، احزاب

تمامیت خواه، مقامات مذهبی، الیگارشسی اقتصادی، یا هر گروه قدرتمند دیگر هستند؟

- آیا گروه های برشمرده در بالا برای تحت تاثیر قرار دادن آرای سیاسی، به رای دهندگان و یا شخصیت های سیاسی پیشنهاد رشوه میدهند؟
- آیا این گروه ها برای تحت تاثیر قرار دادن آرای سیاسی مردم، رای دهندگان و شخصیت های سیاسی را در معرض ارباب، آزار یا حمله فیزیکی قرار میدهند.
- آیا نیروهای نظامی، کنترل یا نفوذ تعیین کننده ای در سیاست ها و فعالیت های دولت دارند؟ (از جمله در کشورهایی که به طور اسمی تحت کنترل غیر نظامیان است.)
- آیا حکومت های خارجی با روش هایی از قبیل حضور نظامی، تهدید یا تحریم های مهم اقتصادی و غیره کنترل یا نفوذ تعیین کننده ای در سیاست ها و فعالیت های دولت دارند.

۴- آیا گروه های اقلیت فرهنگی، قومی، مذهبی یا هر نوع اقلیت دیگری از حقوق سیاسی و

فرصت های انتخاباتی کامل برخوردارند؟

- آیا احزاب سیاسی دارای عقاید ایدئولوژیک گوناگون، مسائل و مشکلات ویژه اقلیت های قومی را مورد ملاحظه قرار می دهند؟
- آیا دولت با ایجاد موانع قانونی و یا عملی، از مشارکت گروه های اقلیت در حیات سیاسی جامعه - در سطوح ملی یا خرده ملی (Sub-national) - جلوگیری می کند؟
- آیا احزاب سیاسی مبتنی بر قومیت، فرهنگ، یا مذهب که از ارزشهای دموکراتیک و مسالمت آمیز حمایت می کنند، اجازه قانونی و عملی برای فعالیت دارند؟

C) عملکرد حکومت

۱- آیا رئیس دولت و نمایندگان مجلس قانونگذاری ملی که به صورت آزاد انتخاب شده اند،

سیاست های حکومت را تعیین میکنند؟

- آیا کاندیدایی که به صورت آزاد و عادلانه انتخاب شده است، امکان آنرا دارد تا مطابق برنامه در دفتر کار مربوطه مستقر و کار خود را آغاز نماید؟

- آیا سایر عوامل انتصابی یا انتخابی فرمایشی، در کار نمایندگان که به صورت آزاد انتخاب شده اند دخالت یا از آن جلوگیری می نمایند؟ (به گونه ای که نمایندگان واقعی نتوانند قوانین را تصویب و اعمال نمایند یا آنکه نتوانند تصمیمات مهمی در عرصه سیاست بگیرند.)

۲- آیا حکومت از فساد فراگیر مبرا است؟

- آیا دولت به منظور جلوگیری، کشف و مجازات فساد در بین کارمندان عمومی - از جمله جلوگیری از ایجاد تضاد منافع (Conflict of Corruption) - از قوانین یا برنامه های کارآمد ضد فساد استفاده می کند؟
- آیا دولت عاری از قوانین بوروکراتیک اضافی، پیش نیازهای سنگین ثبت، یا سایر کنترل های زائدی که امکان فساد را افزایش می دهد، می باشد؟
- آیا هیئت های بازرسی و ممیزی کارآمد و مستقلی که بدون مانع یا فشار سیاسی یا نفوذ قدرت مداران و وظایف خود را انجام دهند، وجود دارند؟
- آیا اتهام فساد بوسیله کارمندان دولتی به صورت کامل و بدون غرض ورزی- مخصوصا علیه رقبای سیاسی - مورد پیگرد و رسیدگی قرار میگیرد؟
- آیا اتهامات فساد به صورت باز و گسترده در رسانه ها مطرح می شود؟
- آیا افشاگران، فعالان ضد فساد، بازرسان، و روزنامه نگاران از حمایت قانونی برخوردارند؟ (به گونه ای که برای گزارش کردن موارد فساد و رشوه گیری احساس امنیت نمایند.)
- آخرین نمره این کشور در شاخص درک فساد (Corruption Perception Index) ارائه شده توسط سازمان بین المللی شفافیت (Transparency International) چه بوده است؟

۳- آیا دولت در فاصله بین دو انتخابات به رای دهندگان گزارش کار می دهد؟ و آیا عملکردش

باز و شفاف است؟

- آیا گروه های مدنی، گروه های ذینفع (Interest Groups)، روزنامه نگاران، و سایر شهروندان قادرند نظرشان را درباره قوانین اعلام و در فرآیند قانونگذاری موثر باشند؟
- آیا شهروندان حق قانونی و امکان عملی برای کسب اطلاع از عملکرد دولت و در صورت لزوم ابزار لازم برای شکایت علیه عملکرد کارگزاران دولت را دارند؟
- آیا فرآیند بودجه ریزی به صورت واقعی در معرض دید عمومی و بازبینی قانون گذاران قرار میگیرد؟

- آیا دولت گزارش تفصیلی حسابرسی هزینه های خود را در فواصل منظم برای اطلاع عموم منتشر می نماید؟
- آیا در عقد قراردادهای دولتی، شفافیت و رقابت موثر مراعات می گردد؟
- آیا اظهارنامه مالی مقامات ارشد دولتی برای تحقیق و بررسی دقیق در دسترس رسانه ها و عموم مردم قرار می گیرد؟

پرسش های اضافه تکمیلی درباره حقوق سیاسی

A - در حکومت های سلطنتی سنتی که هیچ حزب یا انتخاباتی ندارند، آیا سیستم با مردم به صورت واقعی و موثر مشاوره میکند؟ از بحث های عمومی درباره گزینه های مختلف سیاسی حمایت می کند؟ اجازه شکایت از حکومتگران را می دهد؟

- آیا مجلس غیر انتخابی ای که در موضوعات سیاسی به سلطان مشاوره بدهد، وجود دارد؟
- آیا ساز و کار رسمی ای که مردم بتوانند به واسطه آن با سلطان گفتگو کرده یا شکایت خود را مطرح نمایند، وجود دارد؟
- آیا سلطان شکایات مردم را به صورت جدی مورد ملاحظه قرار میدهد؟

B - آیا حکومت یا قدرت اشغالگر عمدا ترکیب قومی را تغییر می دهد تا فرهنگ موجود را نابود کند یا آنکه تعادل سیاسی را به نفع گروه دیگری بر هم زند؟

- آیا حکومت برای آنکه ترکیب قومی منطقه یا مناطقی را تغییر دهد، برای افراد معینی مشوق های اقتصادی یا غیر اقتصادی در نظر میگیرد؟
- آیا حکومت برای آنکه ترکیب قومی منطقه یا مناطقی را تغییر دهد، مردم را با توسل به زور وادار به کوچ به ناحیه خاصی یا خروج از آن ناحیه می کند؟
- آیا حکومت برای آنکه ترکیب قومی منطقه یا مناطقی را تغییر دهد، اعضای گروه های قومی خاصی را بازداشت، زندانی یا اعدام میکند؟

چک لیست آزادی های مدنی

(D) آزادی بیان و عقیده

۱- آیا رسانه هایی آزاد و مستقل برای بیان نظرات فرهنگی (Cultural Expression) وجود دارند؟ (توجه: برای حالتیکه رسانه ها تحت کنترل دولت هستند، اما نقطه نظرات گوناگون را ارائه میدهند امتیاز مثبت در نظر گرفته می شود.)

- آیا حکومت به صورت مستقیم یا غیر مستقیم رسانه های چاپی، رادیو- تلویزیونی، و یا اینترنتی را سانسور میکند؟
- آیا خود سانسوری در میان خبرنگاران - مخصوصا درباره موضوعات حساس سیاسی از جمله فساد یا فعالیت های مقامات ارشد حکومتی - رایج است؟
- آیا حکومت با افترازنی و سوء استفاده از قوانین امنیتی، کسانی را که سیاست ها و مقامات دولتی را مورد نقد و بررسی دقیق قرار میدهند، با روش هایی همچون زندان و جریمه های سنگین مجازات می کند؟
- آیا بی احترامی به شان و عظمت (Honor and Dignity) رئیس جمهور و یا دیگر مقامات ارشد دولتی جرم محسوب میشود؟ گستردگی دامنه این حرمت تا چه حدی است و مقررات آن با چه شدتی اجرا میشود؟
- چنانچه رسانه ها برای ادامه بقای اقتصادی خود به دولت وابسته هستند، آیا دولت کمک مالی خود را منوط به تبلیغات دولتی (Propaganda)، اولویت دادن به اعلام نقطه نظرات رسمی و یا محدود کردن دسترسی احزاب مخالف و منتقدان مدنی به آن رسانه مینماید؟
- آیا حکومت تلاش میکند تا مطالب رسانه ها و نیز دسترسی به آنها را - با روش هایی از قبیل اختصاص غرض ورزانه فرکانس به رادیو تلویزیون ها، اعطای جهت دار جواز کار به روزنامه ها، کنترل غیر عادلانه چاپخانه ها و شبکه های توزیع، پیشنهادهای سنگین اجازه کار، توزیع انتخابی آگهی ها، تعرفه های ممانعتی (Prohibitive Tariffs) و رشوه دهی - تحت نظر و نفوذ خود درآورد؟
- آیا خبرنگاران به خاطر فعالیت های قانونی خود توسط حکومت یا عوامل غیرحکومتی تهدید، بازداشت، زندانی، مضروب یا اعدام میگردند؟ اگر چنین اتفاقاتی روی می دهد آیا متخلفان تحت بازجویی و پیگیری سریع قانونی قرار میگیرند؟
- آیا آثار ادبی، هنری، موسیقی، و سایر انواع بیان فرهنگی با اهداف سیاسی سانسور یا ممنوع می گردند؟

۲- آیا موسسات و انجمن های مذهبی در عمل به فرائض و بیان عقاید در سطح عمومی و خصوصی آزادند؟

- آیا برای جلوگیری از فعالیت آزادانه موسسات مذهبی از شرایط ثبت و صدور مجوز کار سوء استفاده میشود؟
- آیا اعضاء گروه های مذهبی از جمله جنبش ها و کیش های اقلیت، بخاطر عمل به فرائض مذهبی در معرض آزار، جریمه، بازداشت یا حملات فیزیکی ماموران حکومت قرار می گیرند؟
- آیا انتخاب رهبران مذهبی توسط حکومت و یا با نفوذ حکومت صورت می پذیرد؟
- آیا حکومت تولید و توزیع کتب، متون و محتوای موعظه های مذهبی را تحت کنترل خود دارد؟
- آیا ساخت بنا های مذهبی ممنوع یا محدود است؟
- آیا حکومت برای آموزش های مذهبی محدودیت های شدید و ناروا اعمال می کند؟ آیا حکومت آموزش های مذهبی را اجباری کرده است؟

۳- آیا آزادی آکادمیک وجود دارد؟ و آیا سیستم آموزشی عاری از القائات گسترده سیاسی است؟

- آیا معلمان و اساتید بدون ترس از خشونت های فیزیکی یا تهدید از طرف عوامل حکومتی یا غیر حکومتی، در انجام فعالیت های سیاسی و شبه سیاسی آزادند؟
- آیا حکومت برنامه های آموزشی مدارس را با اهداف سیاسی کنترل و یا در آنها دخل و تصرف می کند؟
- آیا انجمن های دانش آموزی و دانشجویی با ماهیت های سیاسی، اجازه فعالیت دارند؟
- آیا حکومت به صورت مستقیم یا از طریق ماموران و کارمندان آموزشگاه ها، دانش آموزان، دانشجویان یا معلمان ایشان را برای حمایت از شخص یا موضوع سیاسی خاصی - مثلا برای شرکت در راهپیمایی های سیاسی یا رای دادن به کاندیدای خاصی - تحت فشار قرار میدهد؟ به عکس، آیا آنها را از رای دادن به کاندیدا یا احزاب خاصی دلسرد و یا نهی می کند؟

۴- آیا بحث های خصوصی به صورت باز و آزاد وجود دارد؟

- آیا مردم قادرند بدون ترس از آزار یا بازداشت توسط ماموین دولتی در بحث های خصوصی - به ویژه بحث هایی با ماهیت سیاسی و در مکان هایی از جمله رستوران ها، وسایل نقلیه عمومی و خانه هایشان - شرکت نمایند؟
- آیا دولت افراد یا گروه هایی را به منظور تجسس بین مردم و گزارش کردن مکالمات ضد حکومتی استخدام کرده است؟

(E) حقوق مربوط به سازمان ها و انجمن ها

۱- آیا برای تجمعات، تظاهرات و بحث های باز عمومی، آزادی وجود دارد؟

- آیا اعتراضات مسالمت آمیز مخصوصا آنهایی که ماهیت سیاسی دارند، ممنوع یا به شدت محدود هستند؟
- آیا شرایط قانونی برای صدور مجوز برگزاری تظاهرات طاققت فرسا و زمانبر است؟
- آیا شرکت کنندگان در تظاهرات مسالمت جویانه در معرض ارباب، بازداشت یا حمله فیزیکی قرار می گیرند؟
- آیا پلیس برای جلوگیری از شرکت معترضان مسالمت جو در چنین اقداماتی، آنان را بازداشت می کند؟

۲- آیا برای سازمان های غیر دولتی (Non Governmental Organization) از جمله

سازمان های مدنی، گروه های ذینفع، بنیاد ها و غیره آزادی وجود دارد؟

- آیا به منظور جلوگیری از کارکرد آزادانه سازمانهای غیر دولتی، شرایط و پیش نیازهای سخت قانونی از جمله در مرحله صدور مجوز کار تعبیه شده است؟
- آیا قوانین مربوط به پشتیبانی مالی از سازمانهای غیر دولتی تعددا سخت و پیچیده است؟
- آیا اهداکنندگان و تامین کنندگان مالی سازمان های غیر دولتی رها از فشارهای دولتی هستند؟
- آیا اعضاء سازمان های غیر دولتی به دلیل کارشان در معرض ارباب، بازداشت، زندان یا حمله فیزیکی قرار می گیرند؟

۳- آیا اتحادیه های کارگری و سازمانهای دهقانی (Peasant Organization) یا سازمانهای

نظیر آن به صورت آزاد وجود دارند؟ و آیا مذاکرات دسته جمعی با کارفرما (Collective

Bargaining وجود دارد؟ آیا سازمان های حرفه ای یا سایر سازمان های خصوصی وجود

دارند؟

- آیا امکان تاسیس و فعالیت اتحادیه های کارگری بدون مداخلات دولتی وجود دارد؟
- آیا دولت یا کارفرمایان، کارگران را برای پیوستن یا نپیوستن به اتحادیه های کارگری خاصی تحت فشار قرار می دهند؟
- آیا به کارگران اجازه شرکت در اعتصابات داده می شود و آیا اعضای اتحادیه ها به دلیل شرکت در اعتصابات مسالمت آمیز با تلافی متقابل (Reprisals) مواجه می شوند؟ (توجه: ممکن است این پرسش برای کارگران شاغل در خدمات ضروری دولتی یا مشاغل ایمنی عمومی کاربرد نداشته باشد).
- آیا اتحادیه ها قادر به مذاکره دسته جمعی با کارفرما هستند؟ آیا می توانند برای رسیدن به یک توافق عملی شرافتمندانه چانه زنی نمایند؟
- در کشورهای با جمعیت بسیار کم یا مبتنی بر اقتصاد های اولیه کشاورزی که الزاما در آنها اتحادیه های کارگری شکل نمی گیرند، آیا حکومت اجازه تاسیس سازمانهای دهقانی یا مشابه آن را می دهد؟ آیا قانونی که صراحتا تشکیل اتحادیه های کارگری را ممنوع کند، وجود دارد؟
- آیا سازمان های حرفه ای از جمله شرکت های بازرگانی، اجازه دارند آزادانه و بدون مداخله دولت فعالیت نمایند؟

(F) حاکمیت قانون

۱- آیا قوه قضاییه مستقل وجود دارد؟

- آیا قوه قضاییه در معرض مداخلات قسمت اجرایی حکومت یا سایر صاحب نفوذان سیاسی، اقتصادی یا مذهبی قرار دارد؟
- آیا قاضی ها با روش عادلانه و غیر مغرضانه عزل و نصب می گردند؟
- آیا قاضی ها به صورت عادلانه و بیطرفانه قضاوت می کنند یا آنکه معمولا - در ازای دریافت رشوه یا هر دلیل دیگری - به نفع حکومت یا بر اساس مصالح خاصی حکم می دهند؟
- آیا مقامات اجرایی، قانون گذاری و سایر ماموران حکومتی تصمیمات قضایی را قبول می کنند؟ و آیا این تصمیمات بصورت موثر اجرا می شود؟
- آیا بنگاه های خصوصی قدرتمند، تصمیمات قضایی را قبول می کنند؟ و آیا تصمیماتی که با منافع عوامل قدرتمند تباین دارد، به صورت موثر اجرا می شود؟

۲- آیا حاکمیت قانون در موضوعات مدنی و جزایی جریان دارد؟ آیا پلیس تحت کنترل مستقیم غیر نظامیان است؟

- آیا حقوق متهمان از جمله پیش فرض بیگناهی افراد در صورت عدم اثبات گناه (اصل برائت) مراعات می شود؟
- آیا برای بازداشت شدگان امکان دسترسی به مشاور حقوقی مستقل و صالح فراهم است؟
- آیا متهمان از یک دادرسی عادلانه، علنی و به هنگام، توسط یک دادگاه صالح، مستقل و بی طرف برخوردار می شوند؟
- آیا دادستان ها (Prosecutors) مستقل از نفوذ و کنترل سیاسی هستند؟
- آیا دادستان ها مستقل از قدرتمندان خصوصی اعم از قانونی یا غیر قانونی هستند؟
- آیا بروی کار ماموران اجرای قانون (Law Enforcement officials) در قوای قضاییه، مقننه و مجریه، کنترل دموکراتیک و موثر مردمی وجود دارد؟
- آیا ماموران اجرای قانون رها از نفوذ عوامل غیر دولتی از جمله مجرم های سازمان یافته، قدرتمندان اقتصادی یا گروه های دیگر هستند؟

۳- آیا مردم در برابر ارباب سیاسی، زندانهای غیر عادلانه، تبعید، یا شکنجه - چه توسط موافقان سیستم و چه توسط مخالفان سیستم- حفاظت می شوند؟ آیا مردم از جنگ و یاغی گری در امان هستند؟

- آیا ماموران اجرای قانون به صورت خودسر و بدون حکم قانونی یا ارائه مدرک نسبت به بازداشت و حبس مظنونین اقدام می کنند؟
- آیا ماموران اجرای قانون در دوره بازداشت و بازپرسی، بازداشت شدگان را مورد ضرب و شتم قرار می دهند؟ آیا برای اخذ اعتراف، بازداشت شدگان را تحت فشار زیاد یا شکنجه قرار می دهند؟
- آیا شرایط زندانها و نیز بازداشتگاه های قبل از دادگاه انسانی است؟ آیا به شان انسانی زندانیان احترام گذارده میشود؟
- آیا وقتی حقوق شهروندان توسط مقامات دولتی مورد تجاوز قرار میگیرد، آنها ابزار لازم را برای شکایت و دادخواهی موثر دارند؟
- آیا در کشور عوامل خصوصی/غیر دولتی که علیه مردم عادی یا گروه های خاصی مبادرت به گروگانگیری، قتل، یا سایر اقدامات خشونت آمیز می کنند، وجود دارند؟

- آیا مردم به دلیل جنگ یا اختلافات داخلی در معرض آسیب های فیزیکی، کوچ اجباری، یا دیگر اعمال خشونت آمیز یا رعب آور قرار دارند؟

۴- آیا قوانین، سیاست ها، و عملکردها رفتار برابر با بخش های مختلف جامعه را تضمین می نماید؟

- آیا اعضای انواع گروه های متمایز - از جمله اقلیت های قومی و مذهبی، همجنسگراها، و معلولین - می توانند با مساوات کامل، از حقوق قانونی خود بهره مند گردند؟
- آیا خشونت علیه این گروه ها رایج است؟ و اگر چنین است آیا مرتکبین محاکمه و تنبیه می گردند؟
- آیا اعضای این گروه ها به خاطر هویت گروهی خود، در زمینه هایی از جمله استخدام، آموزش و پرورش، و خانه سازی با تبعیض های غیر رسمی روبرو میشوند؟
- آیا زنان در مقایسه با مردان چه در قانون و چه در عمل از برابری کامل برخوردارند؟
- آیا افراد غیر شهروند (Noncitizen) - از جمله کارگران مهاجر و مهاجران غیر شهروند - از حقوق اساسی بشر که از نظر بین المللی به رسمیت شناخته شده اند، برخوردارند؟ (حقوقی از قبیل عدم شکنجه و بد رفتاری، اعمال تشریفات صحیح قانونی برای ایشان، حق تشکیل انجمن، داشتن آزادی بیان و آزادی مذهب.)
- آیا در قوانین کشور، موضوع پذیرش پناهندگان و آوارگان - بر طبق کنوانسیون ۱۹۵۱ سازمان ملل در ارتباط با وضعیت آوارگان، پروتکل ۱۹۶۷ آن و سایر معاهدات منطقه ای مربوطه - پیش بینی شده است؟ آیا حکومت ساز و کاری برای حفاظت از آوارگان ایجاد کرده است؟ (از جمله برای جلوگیری از بازگشت آنان به کشوری که بنا بر دلایل موجود امکان دارد در آنجا مورد آزار و اذیت قرار گیرند.)

G) حقوق فردی و استقلال شخصی

۱- آیا دولت مسافرت های مردم یا انتخاب محل اقامت، محل استخدام، یا موسسه آموزش عالی را تحت کنترل دارد؟

- آیا در سفرهای خارجی محدودیت وجود دارد؟ (مثلا استفاده از سیستم رواید خروج از کشور که ممکن است در صدور رواید به صورت گزینشی عمل گردد.)
- آیا نقل مکان در داخل کشور نیاز به مجوز مقامات دولتی دارد؟
- آیا دولت نوع و محل کار فرد را معین یا در تعیین آن اعمال نفوذ می کند؟

- آیا برای اخذ مدارک سفر، تغییر محل اقامت یا استخدام فرد، ورود به دانشگاه یا پیشرفت در مدرسه نیاز به پرداخت رشوه به کارمندان دولتی یا ایجاد انگیزه های دیگر برای ایشان است؟
- ۲- آیا شهروندان حق مالکیت و تاسیس کسب و کارهای خصوصی را دارند؟ آیا فعالیت های تجاری خصوصی تحت نفوذ ناروای کارکنان دولت، نیرو های امنیتی، احزاب و سازمانهای سیاسی یا تبهکاران سازمان یافته است؟
- آیا مردم اجازه قانونی خرید و فروش زمین و سایر مایملک خود را دارند؟ و آیا این امر در عمل بدون دخالت ناروای عوامل دولتی یا غیر دولتی امکان پذیر است؟
- آیا مردم با داشتن حداقل شرایط معقول از قبیل شرایط ثبت، پروانه کار و غیره اجازه قانونی برای راه اندازی کسب و کارهای خصوصی را به دست می آورند؟
- آیا برای اخذ مدارک ضروری کسب و کار خصوصی نیاز به پرداخت رشوه به کارمندان دولتی یا ایجاد انگیزه های دیگر برای ایشان است؟
- آیا عوامل غیر دولتی از جمله گروه های تبهکاری با اعمالی مانند اخاذی، به صورت جدی مانع از فعالیت کسب و کارهای خصوصی می شوند؟

۳- آیا آزادی های اجتماعی فردی (Personal Social Freedom) از جمله برابری جنسی، آزادی در انتخاب همسر، و تعداد فرزندان وجود دارد؟

- آیا خشونت علیه زنان از جمله کتک زدن همسر و تجاوز جنسی شیوع دارد؟ آیا مرتکبین محاکمه و تنبیه می شوند؟
- آیا قاچاق زنان و بچه ها به خارج به منظور روسپیگری شیوع دارد؟ و آیا دولت تلاشهای لازم برای رسیدگی به این مسئله را صورت می دهد؟
- آیا زنان در امور اقتصادی و اجتماعی از جمله حق مالکیت و ارث، درخواست طلاق، و مسائل سرپرستی فرزند با تبعیض قانونی یا عملی روبرو هستند؟
- آیا حکومت بطور مستقیم یا غیر مستقیم حق انتخاب همسر را با روش هایی مثل اخذ پول زیاد در صورت ازدواج با افرادی خاص (مثلا شهروندان خارجی) یا با عدم اجرای قوانین ضد ازدواج اطفال یا پرداخت مهریه کنترل می کند؟
- آیا حکومت تعداد فرزندان را که یک زوج می توانند داشته باشند، تعیین می کند؟
- آیا حکومت از تلقین های مذهبی/فرهنگی/قومی با هدف محدود کردن آزادی های فردی حمایت مالی می کند؟

- آیا موسسات خصوصی از جمله گروه های مذهبی، حقوق افراد از قبیل حق انتخاب همسر، لباس و غیره را مورد تعدی قرار می دهند؟

۴- آیا در برخورداری از فرصت ها، برابری وجود دارد؟ آیا بهره کشی اقتصادی از بین رفته است؟

- آیا حکومت از طریق مالکیت دولتی، تعیین قیمت ها، سهمیه بندی کالاها و غیره اقتصاد را تحت کنترل کامل خود دارد؟
- آیا همه مردم از مزایای اقتصادی صنایع بزرگ وابسته به دولت - مثلا در حوزه انرژی - بهره مند می گردند یا فقط افراد معدودی از آن استفاده می کنند؟
- آیا صاحب قدرتان خصوصی از طریق عملکردهای انحصار گرایانه، کارتل ها، لیست های سیاه غیر قانونی، تحریم ها (Boycotts)، و یا تبعیض، اقتصاد را تحت نفوذ ناروای خود گرفته اند؟
- آیا ورود به موسسات آموزش عالی یا پیدا کردن شغل نیازمند پارتی بازی و پرداخت رشوه است؟
- آیا امکان برخورداری از بعضی مزایای اقتصادی برای گروه های خاص از جمله اقلیت های قومی یا مذهبی کمتر از بقیه مردم است؟ به عنوان مثال آیا گروه های خاص به دلیل تبعیض های قانونی یا عملی، از داشتن مشاغل معینی در بخش های عمومی یا خصوصی منع می شوند؟
- آیا کارفرمایان دولتی یا خصوصی از طریق رفتارهایی مانند نپرداختن دستمزدها یا اجازه دادن به کارکنان/مجبور کردن آنها به کار تحت شرایط غیر قابل قبول و خطرناک و نیز کار کشیدن از بچه ها یا اجبار بزرگسالان به کار برده وار، کارگران را استثمار می کنند؟

کلید نمرات ، رتبه بندی حقوق سیاسی و آزادی های مدنی و گروه ها

رتبه حقوق سیاسی (PR)	جمع کل نمرات خام حقوق سیاسی (PR)
۱	۳۶-۴۰
۲	۳۰-۳۵
۳	۲۴-۲۹
۴	۱۸-۲۳
۵	۱۲-۱۷
۶	۶-۱۱
۷	۰-۵*

(جدول ۱)

رتبه آزادیهای مدنی (CL)	جمع کل نمرات خام آزادی های مدنی (CL)
۱	۵۳-۶۰
۲	۴۴-۵۲
۳	۳۵-۴۳
۴	۲۶-۳۴
۵	۱۷-۲۵
۶	۸-۱۶
۷	۰-۷

(جدول ۲)

میانگین ترکیبی رتبه های (CL) و (PR)	گروه کشور
۱/۰ - ۲/۵	آزاد
۳/۰ - ۵/۰	تا قسمتی آزاد
۵/۵ - ۷/۰	غیر آزاد

(جدول ۳)

* چنانچه کشوری در تمام یا در اکثر قریب به اتفاق ۱۰ سوال حقوق سیاسی نمره صفر و از پرسش تکمیلی B نیز نمره منفی دریافت کند، آنگاه ممکن است نمره کل حقوق سیاسی آن کشور کمتر از صفر گردد (بین ۱- و ۴-). در این صورت این کشور در حقوق سیاسی رتبه نهایی ۷ را دریافت میکند.